



Lausunto

12.9.2023

MV/00104/2023

1 (5)

Viite

Asia **PORI, Porin kaupungin 1. kaupunginosan korttelin 3 tontin 407 rakennusta koskeva rakennussuojeluasia, Porin raatihuone**

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt Museoviraston lausunnon Porin raatihuoneen suojelusta rakennusperintölain (498/2010) nojalla. Raatihuone sijaitsee osoitteessa Hallituskatu 9 a, Pori. Rakennuksen omistaa Porin kaupunki. Museoviraston erityisistunto on käsitellyt asian istunnossaan 12.9.2023.

KOHTEEN KUVAUS JA HISTORIA

Vuonna 1841 valmistuneen uusklassismia edustavan rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Carl Ludvig Engel. Raatihuone on Porin tunnetuimpia ja arvokkaimpia rakennuksia, jonka asemaa kaupunkikuvassa korostaa sen edessä avautuva Raatihuoneenpuisto.

Porissa oli vuosisatojen saatossa palanut kaupunkipaloissa muun rakennuskannan mukana neljä puista raatihuonetta, viides oli tehty tilapäiseksi ja purettiin, kun nykyinen valmistui. Uutta raatihuonetta alettiin suunnitella vuonna 1823, kun kaupungilla oli tarve saada uusi vankila. Rakentamiseen ryhdyttiin kuitenkin vasta vuonna 1839 taloudellisten seikkojen ja alueen asemakaavamuutoksen takia.

Yleisten Rakennusten Intendentinkonttorin yli-intendentti, arkkitehti C.L. Engel signeerasi raatihuoneen piirustukset 1831, mutta rakentaminen aloitettiin vasta vuosikymmenen lopulla. Raatihuone vihittiin käyttöön 1841. Uusi rapattu, kaksikerroksinen tiilirakennus edusti uusklassismia ja sijaitsi silloisen torin pohjoisreunalla. Se käsitti kaupungin hallinnon sekä oikeuslaitoksen tilojen lisäksi kellarikerrokseen sijoitetun vankilan ja putkan sekä palovartijan vartiotuvan. Sokkelikivet louhittiin lähiseudulta, mutta rakentamiseen käytettiin myös Virosta ja Öölannista tuotua kalkkikiveä. Raatihuoneen ikkunalasit olivat Tuorsniemen lasitehtaan valmistamat.

Uusi raatihuone kärsi suuria vaurioita vuoden 1852 Porin palossa, mutta se korjattiin lähes välittömästi alkuperäisen mallin mukaiseksi. Palanut puurakenteinen torni korvattiin uudella vasta vuonna 1891, jolloin valmistui nykyinen arkkitehti J. E. Stenbergin suunnittelema palotorni. Stenberg ideoi myös samana vuonna katolle asennetut sinkkiveistokset, jotka valmistettiin Saksassa. Veistokset kuvaavat antiikin

Rooman oikeudenjumalatarta Justitiaa ja tämän molemmilla puolilla seisovia airuita. Rakennuksen julkisivua hallitsee neljän pilasterin kannatteleva päätykolmio, jossa on latinankielinen kirjoitus *Curia Arctopolis* eli suomennettuna "Karhukaupungin tuomioistuin". Tekstin yläpuolella on Porin vaakuna. Tornikello on ilmajokelaisen Juho Yli-Könnin vuonna 1853 valmistama ja se on edelleen käytössä. Sisätiloissa tehtiin uudelleenjärjestelyjä 1892.

Raatihuoneen ulkoarkkitehtuurin klassistiset elementit ovat tuttuja Engelin muista suunnitelmista, sillä Engelille tehtävä lienee virkatyönä ollut rutiiniluontoinen. Keskirisaliittien jäsentely löytyy vähän aiemmin suunnitellun Helsingin yliopiston päärakennuksen toisen ja kolmannen kerroksen kohdalta ja pääportaikon sisätila muistuttaa Senaatintalon portaikkoa. Myöhemmin samalla vuosikymmenellä Engel piirsi Kokkolan raatihuoneen. Se on kooltaan pienempi ja torniton, mutta pohjaratkaisultaan samanlainen. Detaljit ovat ilmeisen harkitusti erilaisia.

Raatihuone toimi Porin kaupungintalona aina vuoteen 1961 saakka, jolloin kaupunki osti tilanpuutteen vuoksi Raatihuoneenpuiston itälaidalla sijainneen Junneliuksen palatsin.

Raatihuoneen viimeisin peruskorjaus on tehty 1980–1990-lukujen vaihteessa. Kattoveistokset entisöitiin vuosina 2012–2014.

Nykyään raatihuoneen tiloissa sijaitsee muun muassa Pori Jazzin toimisto. Kellarikerroksessa toimii ravintola Raatihuoneen Kellari. Yläkerran salia käytetään juhlatilana. Rakennuksen edustalla olevalle kivimuurille on sijoitettu kuvanveistäjä Emil Cedercreutzin vuonna 1938 paljastettu veistos *Satakunnan karhu*.

KAAVOITUS- JA SUOJELUTILANNE

Porin raatihuone ja Raatihuoneenpuisto ovat osa vuonna 2002 perustettua Porin kansallista kaupunkipuistoa. Raatihuone kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön Kivi-Pori (RKY2009).

Satakunnan maakuntakaavassa (vahv. 30.11.2011) Raatihuone kuuluu merkinnän **C-1** alueeseen (*Keskustoimintojen alue*, Suunnittelumääräys: *Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee luoda edellytyksiä kansainvälisen, kaupallisesti ja kulttuurisesti vetovoimaisen ja merkittäviä kulttuurihistoriallisia arvokerrostumia kaupunkirakenteessa korostavan kaupunkikeskuksen edelleen kehittämiseksi*). Lisäksi alueeseen kohdistuu ruudutus, joka tarkoittaa **valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä** (Suunnittelumääräys: *Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä*).

Kantakaupungin yleiskaavassa 2025 (vahv. 10.12.2007) Raatihuone on merkinnällä **C** (*Keskustatoimintojen alue*), alue on ruudutettu (*kaupunki- ja kyläkuvallisesti arvokas alue*) ja se on rajauksien **S-1** (*Alue, jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa*) ja **S-2** (*Alue, jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää*) sisällä.

Raatihuone on Linna 1.Teljä 2. Isosanta 8. Kirjurinluoto 57. asemakaavassa (vahv. 1.10.1996) merkinnällä **Y1/s** (*Yleisten rakennusten korttelialue, jolla ympäristö säilytetään. Kaikissa toimenpiteissä tulee korostaa ympäristön kulttuurihistoriallisten rakennusten muodostamaa kokonaisuutta*). Raatihuoneeseen kohdistuu merkintä **sr 13** (*Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennuslain 135 §:n 1 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä*

sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivujen tai vesikattojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa).

Rakennuksesta ei ole olemassa ajantasaista rakennushistoriaselvitystä. Sellainen tulee tehdä ennen rakennukseen kohdistuvia toimenpiteitä. Raatihuoneesta on olemassa vain Porin rakennusviraston teettämä selvitys viidenkymmenen vuoden takaa: *Porin raatihuone, Historia ja nykyasun inventointi peruskorjaustyön pohjaksi* (Ritva Tuomi, 1973).

KOHTEEN KULTTUURIHISTORIALLINEN ARVO

Porin raatihuoneella on valtakunnallista merkitystä yhtenä C.L Engelin suunnittelemissa raatihuoneista (RakPL 8§, kohta 1, harvinaisuus). Raatihuone on osa Porin hallinnollista keskustaa ja muodostaa joen rannassa kaupunkikuvallisen päätepisteen kaupungin keskeiselle puistolle (kohta 3, edustavuus).

Porin raatihuone on rakennustaiteellinen kokonaisuus, jonka ulko- ja sisätilat ovat säilyneet 1850-luvun asussa. Se on ensimmäisen Suomessa toimineen kansainvälisesti merkittävän arkkitehdin suunnitelma Porin kaupungin keskeinen, julkinen rakennus (RakPL 8§, kohta 3, edustavuus, kohta 5, historiallinen todistusvoima).

SUOJELUN KOHDENTUMINEN

Museovirasto puoltaa Porin raatihuoneen suojelemista rakennusperintölain nojalla. Raatihuoneen arvokkaat sisätilat eivät tule riittävällä tavalla suojelluksi asemakaavalla.

Porin raatihuoneessa suojelun tulee kohdentua koko rakennukseen, sen tilajakoon sekä alkuperäisiin, että vuoden 1852 palon jälkeisen korjauksen mukanaan tuomiin elementteihin.

Suojelu kohdistuu rakennuksen rakennusrunkoon (kantavat perustukset, muuratut ulko- ja väliseinät, holvit, ylä- ja alapohjat) ja ulkoasuun kokonaisuudessaan.

Rakennuksen ulkoasu muodostuu julkisivun ja vesikaton rakennusosista, yksityiskohdista, materiaaleista ja väryksestä sisältäen tornin, veistokset ja tekstin. Julkisivuaukkoihin liittyvät rakennusosat eli ikkunat ja ovet ovat ulkoasuun liittyvä kokonaisuus myös sisäpuolisine osineen.

Sisätiloissa suojelu kohdentuu välikattoihin holvauksineen, portaikkoon kiviaskelmiseen, pilareineen ja pilastereineen, listoituksiin (katto- ja seinälistat, ovien ja ikkunoiden listoitukset), panelointeihin, välikattoihin rosetteineen, sisäoviin listoituksineen (ei moderneihin palo-oviin), kaikkiin katto- ja seinämaalauksiin, kaikkiin tulisijoihin, juhlasalin aitioon (parveke) ja ravintolatilan holvikellareihin.

EHDOTUS SUOJELUMÄÄRÄYKSIKSI

1. Rakennusta ympäristöineen on hoidettava ja käytettävä siten, ettei sen kulttuurihistoriallinen arvo heikenny. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua kohteen historian, alkuperäistoteutuksen, muutosvaiheiden ja säilyneisyyden hyvään tuntemukseen.
2. Rakennuksen ulkoasu, rakennusrunko, sisätilat ja kiinteä sisustus on säilytettävä ”suojelun kohdentumisessa” määritellyn mukaisesti.
3. Korjaamisen lähtökohtana on suojeltujen rakenteiden, rakennusosien, materiaalien ja pintojen säilyminen. Korjauskelvottomat rakennusosat voidaan uusida alkuperäistä toteutusta vastaten. Mikäli rakennusosia on aiemmin uusittu tästä poiketen, on ne viimeistään elinkaarensa päässä uusittava rakennuksen ominaispiirteisiin soveltuvalla tavalla.
4. Rakennus- ja talotekniset sekä käyttötarkoituksen edellyttämät muutokset ovat mahdollisia, kun ne voidaan sovittaa rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin.
5. Rakennuksen korjaus- ja muutostöissä on kuultava Museovirastoa, joka voi myös antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

Pääjohtaja

Tiina Merisalo

Erikoisasiantuntija

Kajja Kiiveri-Hakkarainen

Jakelu Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Tiedoksi Porin kaupunki/Satakunnan Museo

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/00104/2023

**PORI, Porin kaupungin 1. kaupunginosan korttelin 3 tontin
407 rakennusta koskeva rakennussuojeluasia, Porin
raatihuone**

Asiakirja / Dokument / Document

MV/00104/2023-1

**PORI, Porin kaupungin 1. kaupunginosan korttelin 3 tontin
407 rakennusta koskeva rakennussuojeluasia, Porin
raatihuone**